

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Запорізький національний технічний університет

**ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ ТА МЕТОДИЧНІ
РЕКОМЕНДАЦІЇ**

з дисципліни «Методологія та організація наукових
досліджень»

здобувачів вищої освіти за другим (магістерським) рівнем
галузі знань 07 «Управління та адміністрування», 28 «Публічне
управління та адміністрування»
спеціальності 073 «Менеджмент», 281 «Публічне
управління та адміністрування»

Практичні заняття та методичні рекомендації з дисципліни «Методологія та організація наукових досліджень» для здобувачів вищої освіти за другим (магістерським) рівнем галузі знань 07 «Управління та адміністрування», 28 «Публічне управління та адміністрування» спеціальності 073 «Менеджмент», 281 «Публічне управління та адміністрування» /Укл. П.В Гудзь. - Запоріжжя: ЗНТУ, 2018. – 57 с.

Укладач: П.В. Гудзь, проф., д-р екон. наук

Рецензенти: Т.В. Пуліна, проф., докт.екон.наук

Відповідальний
за випуск: Л.С.Кутідзе, доц., канд.екон.наук

Затверджено
на засіданні кафедри менеджменту
Протокол № 7
від “08” лютого 2018.

Рекомендовано до видання
НМК факультету економіки та
управління
Протокол № 9____
від “26” травня 2018.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
1. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ДИСЦИПЛІНИ	5
2. ПЛАН ПРАКТИЧНИХ РОБІТ	7
3. МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ПІДГОТОВКИ ДО СЕМІНАРСЬКОГО ЗАНЯТТЯ МАГІСТРАНТІВ	23
4. НАПИСАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО РЕФЕРАТУ (ЕССЕ) – ПОШУК І СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ДЖЕРЕЛ	50
5. ПОРЯДОК ПОТОЧНОГО КОНТРОЛЮ І ПІДСУМКОВОГО ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ ЗГІДНО КАРТИ РОБОТИ НА МАГІСТРАНТА НА СЕМІНАР	52
6. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ	54

ВСТУП

Мета курсу: вивчення теоретичних основ і практики організації наукових досліджень у різних формах, сформувати уміння щодо творчого використання досягнень науки у майбутній практичній діяльності менеджера.

Предметом курсу є методологія наукових досліджень і методика дослідження конкретних проблем економіки на основі загальнонаукових та емпіричних методичних прийомів конкретної науки, що дає змогу досліджувати економічні та соціальні процеси у їх спорідненості, відмінності, системності та історичному розвитку.

Задачі курсу:

- ознайомлення із основами наукознавства та методологією наукових досліджень;
- набуття практичних навичок застосування загальнонаукових та спеціальних методів у наукових дослідженнях;
- наукова організація дослідного процесу;
- засвоїти правила роботи з бібліотечно-бібліографічними джерелами інформації у наукових дослідженнях;
- організація впровадження результатів наукових досліджень та визначення їх ефективності.

Місце курсу у системі вищої економічної освіти: Курс носить загальнопредметний і міждисциплінарний характер. Він пов'язаний з усіма економічними науками, що викладаються для менеджерів у вищій школі.

1. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ДИСЦИПЛІНИ

Тема	Лекц р	Семіна р	Самос .	Індивід.	Всьог о
1	2	3	4	5	6
Модуль 1	6	6	8	9	27
1.Організація науково-дослідної роботи аспірантів	1		2	2	5
2.Основи наукознавства	1	2	2	1	6
3.Методологія наук. дослідж.	2	2	2	1	7
4.Наукове дослідження і методика його виконання в управлінні	2	2	1	2	5
5.Основні напрями наукових досліджень з економіки			1	3	4
Модуль 2	8	8	8	9	27
6.Наукова організація дослідного процесу	2	2		2	3
7.Інформаційне забезпечення наукових дослід-жень в екон.	2		2	2	5
8.Автоматизовані системи обробки інформації на ЕОМ та застосування їх у наукових дослідженнях			2	1	4
9.Бібліотечно-бібліографічні джерела інформації у наукових дослідженнях.	2	2	2	2	7
10.Систематизація результатів економ. досл-ня. Впровадження результатів наук. досл. та їх ефективність		2		2	8
РАЗОМ	4	14	6	18	54

Перелік змістовних тем робочої програми дисципліни

Тема 1. Організація науково-дослідної роботи студентів і аспірантів

Тема 2. Основи наукознавства

Тема 3. Методологія наукових досліджень

Тема 4. Наукове дослідження і методика його виконання в економіці

Тема 5. Основні напрями наукових досліджень з економіки

Тема 6. Наукова організація дослідного процесу

Тема 7. Інформаційне забезпечення наукових досліджень в економіці

Тема 8. Автоматизовані системи обробки інформації на ЕОМ та застосування їх у наукових дослідженнях

Тема 9. Бібліотечно-бібліографічні джерела інформації у наукових дослідженнях.

Тема 10. Систематизація результатів економічного дослідження. Впровадження результатів наукових досліджень та їх ефективність

Зміст та організація практичного (семінарського) заняття магістратів

Загальний обсяг навчальних годин для практичного заняття – 14 год.

Заняття 1. Тема 2. Основи наукознавства – 2 год.

Заняття 2. Тема 3. Методологія наукових досліджень – 2 год.

Заняття 3. Тема 4. Наукове дослідження і методика його виконання в управлінні – 2 год.

Заняття 4. Тема 6. Наукова організація дослідного процесу – 2 год.

Заняття 5. Тема 9. Бібліотечно-бібліографічні джерела інформації у наукових дослідженнях. – 2 год.

Заняття 6-7. Тема 10. Систематизація результатів економічного дослідження. Впровадження результатів наукових досліджень та їх ефективність. – 4 год.

2. ПЛАН ПРАКТИЧНИХ РОБІТ

Заняття 1. Тема 2. Основи наукознавства

План заняття – 2 год.:

1. Поняття, зміст і функції науки.
2. Наукознавство. Характеристика основних розділів наукознавства.
3. Наука як система знань. Структура і класифікація науки.
4. Магістерська робота та основні вимоги до її підготовки.

Питання для обговорення

1. Зміст науки.
2. Функції науки.
3. Предмет науки.
4. Об'єкт науки
5. Поняття теорії.
6. Теорія науки
7. Класифікація наук в наукознавстві.
8. Етапи розвитку науки.
9. НТР: охарактеризуйте основні етапи.

Доповідь і презентація рефератів

1. Виникнення науки та її еволюція.
2. Сучасні найбільш вагоміші досягнення науки у світі.
3. Класифікація наук за Вищою атестаційною комісією (ВАК) України.
4. Розвиток науки в ЗНТУ.

Вправи

1. Визначте місце менеджменту в структурі та класифікація науки.
2. Визначте місце маркетингу в структурі та класифікація науки.
3. Хто адмініструє розвиток науки в країні, регіоні, області, місті, ВНЗ, на факультеті, на кафедрі: склади порівняльну таблицю

(суб'єкт управління наукою, функції, відповідальний орган, результати...).

4. Ознайомитися з науковою темою кафедри та визначити власний напрям дослідження у контексті кафедральної тематики.

Практичне завдання

1. Завершити вибір теми магістерської роботи. Обговорити з науковим керівником, розробити й презентувати план магістерської роботи.

2. Визнач вартість підготовки магістра в ЗНТУ та порівняй із зарубіжними аналогами.

Тестові завдання

1. При проведенні студентом науково-дослідницької роботи, які види і форми наукової діяльності можна виділити?

- а) науковий пошук;
- б) науковий семінар;
- в) магістерська робота;
- г) всі відповіді правильні.

2. На який кінцевий результат спрямовані планування, облік і контроль науково - дослідної роботи студента?

- а) вдале закінчення вищого навчального закладу і отримання диплома;
- б) освоєння методології науково-дослідної роботи та набуття навичок для застосування методології в практичній і науковій діяльності;
- в) придбання навичок у практичній діяльності;
- г) правильна відповідь відсутня.

3. Що має на увазі під собою термін "наукознавство"?

- а) вчення про загальні закономірності розвитку і формування науки, як системи знань;
- б) пізнання об'єктивного світу для його пізнання і при можливості вдосконалення;
- в) систематизація теоретичних і практичних знань;
- г) всі відповіді правильні.

4. Які методи наукових досліджень відносяться до загальнонаукових?

- а) формалізація;
- б) документалістика;
- в) індукція;
- г) експеримент.

5. Які методи наукових досліджень відносяться до емпіричних?

- а) дедукція;
- б) розрахунково-аналітичний;
- в) конкретизація;
- г) аналіз.

6. До якої стадії науково - дослідного процесу відноситься конкретизація?

- а) організаційна;
- б) дослідницька;
- в) узагальнююча;
- г) реалізація результатів дослідження.

7. Якому терміну відповідає наступне визначення «... - це процес або явище, що породжує проблемну ситуацію»?

- а) предмет дослідження;
- б) мета дослідження;
- в) актуальність дослідження;
- г) об'єкт дослідження.

8. Що таке «ефект дослідження»?

- а) результат дослідження;
- б) процес, який відбувається зі студентом під час проведення їм наукового дослідження;
- в) сукупність придбаних наукових, економічних і соціальних результатів;
- г) правильна відповідь відсутня.

9. Що є одним з критеріїв ефективності науково-дослідної роботи?

- а) обсяг наукової продукції, який вимірюється загальною кількістю або середнім числом публікацій;
- б) сучасність і актуальність теми, що розглядається в науковій праці;
- в) можливість використання на практиці розроблених методик, рекомендацій;
- г) запрошення на різні семінари, конференції.

10. Які джерела інформації не використовують при написанні науково-дослідних робіт?

- а) законодавство;
- б) наукова література;
- в) статистика;
- г) чутки.

Заняття 2. Тема 3. Методологія наукових досліджень

План заняття – 2 год.:

1. Предмет і метод наукового пізнання.
2. Об'єкти наукового дослідження та їх класифікація.
3. Гіпотези у методології наукових досліджень.

Питання для обговорення

1. Принципи науки.
2. Категорії науки.
3. Постулати науки
4. Класифікація економічних наук (за ВАК)
5. Кадри науки.
6. Характеристика докторської дисертації.
7. Зміст та структура кандидатської дисертації
8. Магістерська робота: зміст і характеристика.
9. Бакалаврська робота: зміст і характеристика
10. Аспірантура як форма підготовки наукових кадрів

Доповідь і презентація рефератів

1. Аксиоматизація знань та причинні зв'язки у методології наукових досліджень.

2. Основні наукові досягнення цього чи попереднього років.
3. Роль Нобелівської премії у розвитку науки.

Вправи

1. Визначити об'єкт, предмет і завдання дослідження за зразками наукових монографій і статей науково-педагогічних працівників кафедри.

Практичні завдання

1. Ідентифікувати з наукової літератури приклади наукової гіпотези, доказу, тези, аргументу, парадоксу.

2. У відповідності до обраної теми наукового дослідження визначити наукову гіпотезу магістерського дослідження.

Тестові завдання

1. Завдання дослідника полягає у:

- а) визначенні факторів, які впливають на об'єкт дослідження
- б) відборі і зосередженні зусиль на найсуттєвіших факторах
- в) обидва варіанти

2. Загальнонаукові методи дослідження ґрунтуються на:

- а) методах філософії
- б) економічній теорії
- в) статистичних даних

3. Метод – це:

- а) спосіб дослідження явищ, який визначає планомірний підхід до вивчення їх наукового пізнання та встановлення істини
- б) інструментарій, який використовується при дослідженні в сукупність організаційних, методичних і технічних прийомів.

4. Розрізняють такі методи:

- а) загальнонаукові та емпіричні
- б) загальнонаукові та конкретно-наукові
- в) конкретно-наукові і теоретичні.

5. До загальнонаукових методів належать:

- а) моделювання і конкретизація

- б) експеримент і спостереження
- в) формалізація та гіпотетичний метод.

6 Аксіоматична теорія:

- а) існує поза системою наукового знання
- б) входить до ширших знань, у яких аксіоми можуть бути доведені, як теорема
- в) пов'язана з іншими теоріями.

7. Істинність аксіоми:

- а) обґрунтовується практичним положенням системи в цілому
- б) обґрунтовується практичним положенням окремої частини системи
- в) обґрунтовується теоретичною інформацією в певному дослідженні.

8. Гіпотеза – це:

- а) положення, яке використовується для доведення тези
- б) наукове припущення
- в) визначення методів дослідження і системи доказів.

9. У структурі доказів виділяють:

- а) тезу і аргумент
- б) аргумент і форму доказу
- в) тезу, аргумент, форму доказу.

10. Скільки стадій проходить процес розвитку гіпотези у наукових дослідженнях:

- а) 7
- б) 2
- в) 4

Заняття 3.

Тема 4. Наукове дослідження і методика його виконання в управлінні

План заняття – 2 год.:

1. Процес наукового дослідження та його характеристика.

2. Конкретно-наукові (емпіричні) методичні прийоми дослідження.

3. Методика дослідження, її зміст і принципи розробки.

Питання для обговорення

1. Організаційна, дослідна і завершальна стадії науково-дослідного процесу.

2. Узагальнення, апробація і реалізація результатів дослідження.

3. Характеристика органолептичні, розрахунково-аналітичні, документалістики.

4. Функціонально-вартісний аналіз та його застосування.

5. Документальні джерела інформації та використання їх у наукових дослідженнях.

6. Об'єкти дослідження, джерела інформації.

7. Методичні прийоми дослідження і методичні прийоми узагальнення і реалізації результатів. Класифікація друкованих джерел інформації.

Доповідь і презентація рефератів

1. Модель розробки методики НДР за науковою темою кафедри.

2. Методика роботи над друкованими літературними джерелами.

Вправи

1. Опишіть методику проведення експертного опитування за темою магістерського дослідження.

2. Проведіть дослідження.

3. Оформте і презентуйте результати дослідження.

Практичні завдання

1. Ознайомитися з завершеною науковою темою кафедри менеджменту. Визначити мету роботи, календарний план і виконавців. Описати об'єкти дослідження і використані джерела інформації.

2. Ознайомитися із декількома 3-5 публікаціями науково-педагогічних працівників кафедри по темі виконаної роботи.

3. Виписати наукову новизну по заключному науковому звіту кафедри.

Тестові завдання

1. Організаційно-методична підготовка передбачає:

- а) розробку програми дослідження, техніко-економічного обґрунтування, складання плану дослідження теми, методики дослідження і робочого плану;
- б) розробку програми дослідження, складання плану дослідження теми і робочого плану;
- в) найменування теми й проблеми, до якої вона включена, дані про замовника, наукового керівника, підстави для виконання і класифікацію НДР (теоретичну, пошукову, прикладну, конструкторську розробку), кошторисну вартість і строки виконання, місце і час можливого впровадження.
- г) правильна відповідь відсутня.

2. Що таке «ефект дослідження»?

- а) результат дослідження;
- б) процес, який відбувається зі студентом під час проведення їм наукового дослідження;
- в) сукупність придбаних наукових, економічних і соціальних результатів;
- г) правильна відповідь відсутня.

3. Що є одним з критеріїв ефективності науково-дослідної роботи?

- а) обсяг наукової продукції, який вимірюється загальною кількістю або середнім числом публікацій;
- б) сучасність і актуальність теми, що розглядається в науковій праці;
- в) можливість використання на практиці розроблених методик, рекомендацій;
- г) запрошення на різні семінари, конференції.

4. З яких розділів складається основна частина статті?

- а) вступ, постановка завдання, результати, висновки
- б) постановка завдання, ключові слова, висновки
- в) вступ, мета статті, рекомендації

5. На основі яких матеріалів не пишеться наукова стаття?

- а) навчальні посібники
- б) раніше опубліковані дослідження та публікації
- в) результати власного проведеного дослідження

6. В який спосіб оприлюднюються наукові статті?

- а) виступи на наукових конференціях
- б) друк у наукових збірниках
- в) доповідна записка

Заняття 4. Тема 6. Наукова організація дослідного процесу

План заняття – 2 год.:

- 1. Основи наукової організації дослідного процесу.
- 2. Організація управління науково-дослідним процесом:
- 3. Розробка і застосування планів НОП у дослідницькій діяльності.
- 4. Рациональний трудовий режим дослідника й організація робочого місця.

Питання для обговорення

- 1. Організації дослідного процесу.
- 2. Організаційно-технологічна підготовка дослідного процесу.
- 3. Наукова організація праці.
- 4. Організація обслуговування науково-дослідного процесу.
- 5. Організація праці та її планування у наукових дослідженнях.
- 6. Організаційна підготовка, аналіз організації праці, складання планів НОП, впровадження планів НОП.
- 7. Фактори ефективності розумової праці.
- 8. Організація робочого місця.

Доповідь і презентація рефератів

- 1. Модель функціонування наукової організації дослідного процесу в ЗНТУ.
- 2. Організація дослідного процесу в установах НАН України.

Вправи

1. Порівняти модель організації і функціонування студентського наукового товариства в технічних університетах України (3-5 ВНЗ).

Практичні завдання

1. Ознайомитися із організацією Академії наук України (у 2018 р. 100 років з дня заснування). Дайте критичний аналіз структури управління на предмет відповідності сучасним викликам у світі науки.

Заняття 5.

Тема 9. Бібліотечно-бібліографічні джерела інформації у наукових дослідженнях.

План заняття – 2 год.:

1. Бібліографічні джерела економічної інформації.
2. Структура й організація економічної бібліографії.

Питання для обговорення

1. Бібліографічні джерела економічної інформації
2. Види бібліографічних літературних джерел економічної інформації
3. Структура й організація економічної бібліографії.
4. Що таке бібліографічний запис і реферат?
5. Інформаційно-пошуковий апарат бібліотек: універсальна десяткова класифікація (УДК).
6. Інформаційно-пошуковий апарат бібліотек: бібліотечно-бібліографічна класифікація (ББК).
7. Як працювати з каталогом?

Доповідь і презентація рефератів:

1. Історія розвитку бібліотек в Україні.
2. Універсальна десяткова класифікація УДК та “читання” і пошук економічної інформації.
3. ББК: кодові позначення індексу знань та їх найменування.

Вправи

1. Екскурсія до відділу бібліографії бібліотеки. Ознайомлення з особливостями роботи відділу. Відвідання зали раритетних видань університетської бібліотеки та нових надходжень літератури.
2. Визначити УДК і ББК по власним статтям та по магістерській роботі.

Практичні завдання

1. Уточнення бібліографічних показників по магістерській роботі: загальноекономічні, галузеві, тематичні, персоналії.
2. Опрацювати та представити у письмовому вигляді інформаційні джерела по темі магістерської роботи за систематичним та алфавітним каталогами.

Тестові завдання

1. Обов'язкові елементи оформлення матеріалів:
 - а) відомості про авторів; заголовок статті;
 - б) підзаголовочні дані (відомості, що пояснюють заголовок статті), якщо вони є; основний текст статті; пристатейна бібліографія;
 - в) ілюстрації; додатки; рецензія; анотація. Рукопис повинен бути підписаний усіма авторами;
 - г) усі вище перелічені елементи є обов'язковими.
2. Заголовок статті має бути:
 - а) коротким, без ускладненої термінології псевдонаукового характеру;
 - б) розгорнутим, макимально передаючим зміст статті;
 - в) має починатися зі слів: “До питання...”, “До проблеми...”, “Деякі питання...”, “Дослідження питання...”
3. Анотація, незалежно від того, якою мовою написана стаття, подається:
 - а) українською;
 - б) англійською;
 - в) українською та англійською мовами.
4. Відзначте правильний приклад посилання на джерело у виносках:

- а) [6] ТНПР.-№4.-К.:Академія,1999.-С.66-71. Дорона М.С. Автоматизація робіт в установах ;
- б) ¹⁾ [6] Дорона М.С. Автоматизація робіт в установах // ТНПР.-№4.-К.:Академія,1999.-С.66-71. ;
- в) ¹⁾ Автоматизація робіт в установах Дорона М.С. // ТНПР.-№4.-К.:Академія,1999.-С.66-71.

5. Що з переліченого є основною вимогою до укладання списку використаних джерел?

- а) список обов'язково має бути укладено в алфавітному порядку прізвищ перших авторів або заголовків;
- б) однотипне оформлення та дотримання чинного державного стандарту на бібліографічний опис творів друку;
- в) список обов'язково має бути укладено у хронологічному порядку.

6. Бібліографічний опис – це:

- а) сукупність бібліографічних відомостей про документ, його складову частину чи групу документів, які наведені за певними правилами, необхідні та достатні для загальної характеристики й ідентифікації документу;
- б) короткий зміст документа;
- в) анотація та список використаних джерел.

7. Кожну ділянку бібліографічного опису розділяють:

- а) комою(,) або комою та тире (,-)
- б) крпкою з комою (;);
- в) крапкою та тире (-.) або крапкою (.).

8. Бібліографічний опис складається з:

- а) інформації про автора (чи авторів)та назви твору;
- б) зазначення виду видання (перевидання чи переклад), місця видання, видавця, року видання та обсягу публікації.
- в) інформації про автора (чи авторів)та назви твору, зазначення виду видання (перевидання чи переклад), місця видання, видавця, року видання та обсягу публікації.

9. Чи потрібно вказувати в бібліографічному описі дані про наукові ступені, вчені та почесні звання, титули, посаду, місце праці, членство у наукових товариствах чи академіях?

- а) потрібно;
- б) потрібно вказувати лише наукові ступені;
- в) непотрібно.

10. Що уточнюють у бібліографічному описі після назви документа?

- а) дані про переклад;
- б) відомості про видання;
- в) дані про обсяг публікації.

Заняття 6-7.

Тема 10. Систематизація результатів економічного дослідження. Впровадження результатів дослідження та визначення їх ефективності.

План заняття – 4 год.:

- 1. Систематизації результатів дослідження та їх зміст.
- 2. Наукова стаття та її архітектоніка.
- 3. Ефективність результатів наукових досліджень та їх оцінка.

Питання для обговорення

- 1. Види систематизації результатів дослідження та їх зміст: науковий реферат та його види
- 2. Види систематизації результатів дослідження та їх зміст: наукова стаття та її структура, зміст
- 3. Види систематизації результатів дослідження та їх зміст: звіт про виконану НДР
- 4. Види систематизації результатів дослідження та їх зміст: дисертація
- 5. План рецензії наукової праці з економічного дослідження
- 6. Бібліографічний опис джерел, використаних у науковому дослідженні: основні вимоги та державний стандарт

7. Звіт про науково-дослідну роботу, його зміст і методика складання

8. Особливості впровадження завершених досліджень

9. Ефективність результатів наукових досліджень та її критерії

10. Критерії ефективності наукових досліджень

11. Ефект наукових досліджень та її критерії

12. Методика розрахунку обсягу наукової продукції

Доповідь і презентація рефератів

1. Ефект і ефективність наукових досліджень

2. Основні результати наукових досліджень магістрантів вашої групи, кафедри, факультету та інституту.

Вправи

1. Що таке ISBN? Причитайте нумерацію ISBN у науковій літературі (за власним вибором і на прикладі наукових джерел професора).

2. Визначте обсяг наукової продукції та проведи її обрахунок (за матеріалами професора).

Практичні завдання

1. Підготовка до опублікування наукової статті за результатами попереднього дослідження у магістерській роботі.

2. Підготувати бібліографічний опис джерел, використаних у дипломній (магістерській) роботі.

3. Обрахувати за означеною методикою кількість умовних друкованих аркушів і кількість обліково-видавничих аркушів наукової роботи (тези, вузівська збірка наукових праць).

4. Написати рецензію на наукову статтю магістранта, наступного за алфавітом, в списку академічної групи

Тестові завдання

1. Яке визначення наукової статті є вірним?

а) спеціальне наукове дослідження, присвячене літературному викладенню однієї проблеми

б) самостійна праця, що містить у собі певну кількість наукової інформації, добутої в результаті проведених досліджень

в) коротке викладення наукової теми (питання), складене на підставі проведеного дослідження, огляду одного або кількох літературних та інших джерел

2. Яка архітектоніка наукової статті є вірною?

- а) вступ, основна частина, висновки
- б) назва, основна частина, висновки та рекомендації
- в) назва, інформація про авторів, анотація, основна частина, література

3. Яка оптимальна кількість слів у назві наукової статті?

- а) 3-5
- б) 5-7
- в) 7-9

4. Що включає в себе інформація про авторів статті?

- а) прізвище, ініціали, науковий ступінь автора
- б) прізвище, ініціали, науковий ступінь, посада, місце роботи автора, засоби зв'язку (телефон)
- в) прізвище, ім'я, по батькові автора

5. Яка максимальна кількість авторів однієї наукової статті?

- а) 5
- б) 4
- в) 3

6. Якою мовою подається анотація до статті?

- а) російською
- б) англійською
- в) українською
- г) ваш варіант

7. Який стандартний розмір наукової статті?

- а) 10000 – 12000 символів
- б) 12000 – 15000 символів
- в) 15000 – 17000 символів

8. З яких розділів складається основна частина статті?

- а) вступ, постановка завдання, результати, висновки
- б) постановка завдання, ключові слова, висновки
- в) вступ, мета статті, рекомендації

9. На основі яких матеріалів не пишеться наукова стаття?

- а) навчальні посібники
- б) раніше опубліковані дослідження та публікації
- в) результати власного проведеного дослідження

10. В який спосіб оприлюднюються наукові статті?

- а) виступи на наукових конференціях
- б) друк у наукових збірниках
- в) доповідна записка

11. У якій частині статті відображаються перспективи подальших досліджень?

- а) вступ
- б) огляд наукової літератури
- в) висновки

3. МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ПІДГОТОВКИ ДО СЕМІНАРСЬКОГО (ПРАКТИЧНОГО) ЗАНЯТТЯ МАГІСТРАНТІВ

Практичне заняття перше

Тема 2. Основи наукознавства. Нормативні документи про наукову діяльність.

При самостійному вивченні *першого питання* “Поняття, зміст і функції науки” слід зосередитись на дефініції науки як сфери людської діяльності тісно пов’язаної з природним процесом суспільного розподілу праці, зростання інтелекту людей.

Поняття науки ґрунтується на її змісті і функціях у суспільстві. Змістом науки є:

-- теорія як система знань, що є формою суспільної свідомості та досягнень інтелекту людей;

-- суспільна роль в практичному використанні рекомендацій для виробництва благ, які є життєвою потребою людей;

Головна функція науки -- пізнання об’єктивного світу, щоб його вивчати при можливості удосконалювати.

У розвиненому суспільстві важливою функцією науки є розвиток системи знань, які сприяють найраціональнішій організації виробничих відносин та використанню виробничих сил в інтересах усіх членів суспільства. Вона включає в себе ряд конкретних функцій:

-- пізнавальну -- задоволення потреб людей у пізнанні природи і суспільства;

-- культурно-виховну -- розвиток культури, гуманізація виховання та формування нової людини;

-- практично-діючу -- удосконалення виробництва і системи суспільних відносин, тобто безпосередньої виробничої сили матеріального виробництва.

Предметом науки є пов’язані між собою форми руху матерії або особливості їх відображення у свідомості людей. Саме матеріальні об’єкти природи визначають існування багатьох галузей знань, які об’єднуються у три великі групи наук:

-- природничі (фізика, хімія, біологія та ін.);

-- суспільні (економічні, філологічні, історичні та ін.);

-- науки про мислення (філософія, логіка, психологія та ін.)

Найважливішим завданням науки є передбачення майбутніх змін у природі і суспільстві. Поясніть цю тезу на прикладах.

При відповіді на *друге запитання* “Наукознавство та його розвиток” слід почати із викладення методології науки. Наукознавство -- це вчення про загальні закономірності розвитку і формування науки як системи знань. Наукознавство у логічному, соціологічному, політичному, економічному, психологічному та інших аспектах відображає те загальне і суттєве, що характерне для різних наук, їх взаємозв’язок, а також відносини між теорією науки, з одного боку, технікою, виробництвом і суспільством -- з другого.

Теорія може виступати як функція методу при створенні нової теорії цієї або іншої науки. Так, у теорії планування і статистики на рівні макроекономіки використовується теорія національних рахунків, тобто подвійності відображення руху капіталу, запозичена із бухгалтерського обліку (балансові ув’язки).

Подумайте над запитанням, чому практика входить органічним елементом до теорії? Аргументуйте власну відповідь.

Кожна теорія має складну структуру. Так, у економічній теорії можна виділити дві частини: формальні обчислення (економіко-математичні моделі, логічні рівняння та ін.) і “змістовну” інтерпретацію (категорії, закони, принципи). Остання пов’язана з філософськими поглядами, світоглядом ученого, з певними методологічними принципами підходу до дійсності.

Чим наукова теорія як форма організації знань відрізняється від простої реєстрації спостережень?

Кажуть, що критерієм істинності теорії є практика господарської діяльності людей. Чи погоджуєтесь ви з цією тезою? Аргументуйте.

Наступне питання “Структура і класифікація науки” також носить теоретичний характер. Зверніть увагу, що всі науки проходять у своєму розвитку ряд етапів:

-- описовий -- пов’язаний із збиранням фактів та їх первинним групуванням;

-- логіко-аналітичний -- кількісний аналіз фактів і потім поєднання якісних і кількісних (математичних) методів наукового

пізнання. Отже, кожна наука разом із законами включає в себе, з одного боку, факти і дані досвіду, а з другого -- певну систематизацію знання -- теорію.

Факти становлять реальну основу всіх висновків і узагальнень учених. Без систематизації та узагальнення, без логічного осмислення фактів не може існувати жодна наука. Факти стають складовою частиною наукових знань лише тоді, коли вони виступають у систематизованому, узагальненому вигляді, є основою підтвердження законів дійсності. .

Важливим структурним елементом будь-якої науки є специфічні категорії -- найбільш загальні поняття, що відображають особливості її предмета, змісту і методу. Вони є незмінним засобом дослідження і систематизації матеріалу (категорії товару і вартості, володіння і власності у економічній теорії, подвійності відображення і балансового узагальнення господарських процесів у бухгалтерському обліку; індексів у статистиці). Крім того, у науці розрізняють також такі елементи, як принципи, постулати, правила. Поясніть це.

Існують різноманітні класифікації наук. Яку класифікацію запропонували б Ви особисто і на якій підставі?

Вищою атестаційною комісією (БАК) України за погодженням з Міністерством освіти і науки України затверджено класифікацію наук.

Основні галузі наук такі:

01. Фізико-математичні науки
02. Хімічні науки
03. Біологічні науки
04. Геологічні науки
05. Технічні науки
06. Сільськогосподарські науки
07. Історичні науки
08. Економічні науки
09. Філософські науки
10. Філологічні науки
11. Географічні науки
12. Юридичні науки
13. Педагогічні науки
14. Медичні науки
15. Фармацевтичні науки

16. Ветеринарні науки
17. Мистецтвознавство
18. Архітектура
19. Психологічні науки
20. Військові науки
21. Національна безпека
22. Соціологічні науки
23. Політичні науки
24. Фізичне виховання та спорт
25. Державне управління

Віповідаючи на *наступне питання* “Організація науки і підготовка наукових кадрів” пам’ятайте, що однією з функцій науки є підготовка наукових кадрів.

Відповідно до Закону України про освіту в Україні встановлена система наукових ступенів і вчених звань. Випусникам коледжу, інституту, університету за результатами кваліфікаційної роботи присуджується перший науковий ступінь -- *бакалавра* відповідної спеціальності.

Випусникам інституту, академії, університету, інших до них прирівняних навчальних закладів за результатами захисту кваліфікаційної роботи присуджується другий науковий ступінь -- *магістра* відповідної спеціальності.

Наукові ступені кандидата і доктора наук присуджуються спеціалізованими вченими радами вищих навчальних закладів в установленому порядку за результатами захисту дисертацій.

Учені звання доцента, професора, старшого наукового співробітника присвоюються вченими радами вищих навчальних закладів і затверджуються в установленому порядку.

Докторська дисертація -- це робота, у якій сформульовано і обґрунтовано наукові положення, що характеризуються як новий напрям у відповідній галузі науки, або здійснено теоретичне узагальнення та вирішення великої наукової проблеми, що має велике загальнодержавне економічне і соціально-культурне значення.

Аспірантура є основною формою планомірної підготовки науково-педагогічних і наукових кадрів. До аспірантури приймаються громадяни України, які мають вищу освіту і кваліфікацію спеціаліста,

магістра. Громадян інших держав можна приймати до аспірантури за договорами, що укладаються з вузами, НДІ або відповідно до міждержавних і міжурядових угод.

Проаналізуйте основні нормативно-правові документи, як регулюють функціонування та розвиток вітчизняної науки.

Практичне заняття друге

Тема 3. Методологія наукових досліджень

Осмислення навчального матеріалу з *першого питання* “Об’єкти наукового дослідження та їх класифікація” дозволяє ідентифікувати чітке розуміння об’єкту та предмету дослідження, оскільки в магістерських та інших наукових роботах їх відображення є обов’язковим.

У методології наукових досліджень розрізняють поняття “об’єкт” і “предмет” пізнання. Об’єктом пізнання прийнято називати те, на що спрямована пізнавальна діяльність дослідника, а предметом пізнання – досліджувані з певною метою властивості, ставлення до об’єкта. Наприклад, усі суспільні науки в принципі пізнають один об’єкт -- суспільство, але мають різні предмети; політична економія -- систему виробничих відносин, економічна статистика -- кількісну сторону економічних явищ; бухгалтерський облік, аналіз і аудит -- господарську діяльність підприємств та ін.

Кожний об’єкт дослідження оточує середовище, з яким він взаємодіє. Тому завдання дослідника полягає у визначенні факторів, які впливають на об’єкт дослідження, відборі і зосередженні зусиль на найсуттєвіших факторах. Критеріями відбору суттєвих факторів є мета дослідження та рівень накопичених знань у цьому напрямі. Якщо рівень знань про вплив факторів на поведінку об’єкта досліджень недостатній, то це може бути підставою для віднесення цих факторів до групи суттєвих. Наприклад, досліджуючи фактори, які впливають на формування собівартості продукції, виділяють в основному виробничі та економічні фактори (ціноутворення, рентабельність), ігноруючи при цьому соціальні фактори як несуттєві. Рівень знань про ці фактори явно недостатній. Тому в умовах ринкових відносин їх не слід відкладати, а вивчати у взаємозв’язку з іншими факторами.

Наведіть приклади об'єкту та предмету вашого магістерського дослідження, наукової статті.

Друге питання “Загальнонаукові та емпіричні методи дослідження” ґрунтується на тезі, що розвиток науки нерозривно пов’язаний з створенням методології, яка втілює необхідні її принципи.

Предметом вивчення методології наукових досліджень є поняття і методи самої науки, їх сфера застосування, обґрунтованість наукових результатів, осмислення досягнень науки з точки зору загальнолюдської культури. Загальнонаукові методи дослідження ґрунтуються на методах філософії.

Метод (від грец. *methodos* -- дослідження) -- це спосіб дослідження явищ, який визначає планомірний підхід до вивчення їх наукового пізнання та встановлення істини. У своїй основі метод є інструментом до вирішення головного завдання науки -- пізнання об’єктивних законів дійсності з метою використання їх у практичній діяльності людей. Метод визначає потреб і місце застосування наукових прийомів та способів дослідження, експериментальної перевірки результатів дослідження.

Виходячи із методології діалектичного матеріалізму, розрізняють такі методи наукового пізнання: загальнонаукові і конкретно-наукові (емпіричні). Загальнонаукові методи використовуються в теоретичних і емпіричних дослідженнях: аналіз і синтез, індукція і дедукція, аналогія і моделювання, абстрагування і конкретизація, системний аналіз, функціонально-вартісний аналіз (рис. 3.1). Поясніть суть кожного з них, наведіть приклади використання у наукових дослідженнях.

Рисунок 3.1 Класифікація наукових методів дослідження

Емпіричні методи застосовуються у дослідженнях разом з загальнонауковими як специфічні методи конкретно-наукового пізнання прикладного характеру. Це переважно методи чутливості -- відчуття, сприймання і уявлення, спостереження, експеримент і впровадження результатів дослідження у практичну діяльність. Конкретно-наукові (емпіричні) методи включають теоретичні та емпіричні прийоми досліджень. До них належать: формалізація, гіпотетичний і аксіоматичний методи, створення теорії. Спробуйте на прикладах пояснити їх зміст.

Наступне питання “Аксіоматизація знань та причинні зв’язки у методології наукових досліджень” слід почати з поняття аксіоматизації, що включає в себе ряд понять (аксіом) наукової теорії, які використовуються для визначення інших понять цієї теорії. Наприклад, в бухгалтерському обліку -- поняття подвійності відображення в обліку господарських процесів.

Аксіоми і первинні поняття утворюють базис теорії. Аксіоми фіксують найбільш загальні і важливі відношення між поняттями теорії і тому у змістовому аспекті їм можуть відповідати найважливіші фундаментальні положення. Разом з тим аксіоматична теорія не існує поза системою наукового знання; вона пов'язана з іншими теоріями або входить до складу ширших знань, у яких аксіоми можуть бути доведені, як теореми, а початкові поняття -- визначеннями. Істинність аксіоми, тобто правильність аксіоматизації, обґрунтовується практичним положенням усієї системи в цілому та її змістовою інтерпретацією.

Причиною називається таке явище, яке стає наслідком певних змін початкового стану об'єкта дослідження. За часом причина завжди передує наслідку, а наслідок настає в результаті дії певних причин. Таким шляхом виникають причинно-наслідкові зв'язки явищ, які вивчаються у методології наукових досліджень.

У процесі визначення причинно-наслідкових зв'язків застосовують такі методи: метод подібності, метод розрізнення, метод супутніх змін, метод залишків. Що має з ними спільного та в чому відмінність?

Що треба знати з *третього питання* про "Гіпотези у методології наукових досліджень"? По-перше, зміст самого поняття гіпотеза -- (від грец. hypothesis -- припущення) -- наукове припущення, що висувається для пояснення будь-якого явища і потребує перевірки на досліді та теоретичного обґрунтування, для того щоб стати достовірною науковою теорією.

У наукових дослідженнях процес розвитку гіпотези проходить чотири стадії:

- висування гіпотез -- вивчення об'єкта дослідження нагромадження теоретичних і емпіричних знань і обґрунтуванням на їх основі припущення про можливість одержання нових знань про нього;

- формулювання гіпотез -- визначення методів дослідження і системи доказів;

- постановка і обґрунтування гіпотез;

- доведення гіпотези у процесі дослідження і експериментування, їх уточнення і коригування;

-- результати доведення гіпотез -- доповнюється новими припущеннями або відкидається, змінюється новими гіпотезами або перетворюється у вірне знання.

Спробуйте визначити гіпотези вашого дослідження. Простежте їх генезу -- від народження до доведення.

Процедури, за допомогою яких установлюється істинність будь-якого твердження, у логіці прийнято називати доказами. В економічних дослідженнях основними доказами є показники, що характеризують об'єкти дослідження відповідно до критеріїв оцінки їх стану або ефективності використання. Так, собівартість продукції характеризується величиною витрат на одиницю виробу, продуктивність праці -- випуском продукції в одиницю часу та ін.

У структурі доказів виділяють такі елементи: теза, аргумент і форма (демонстрація).

Тезою називають твердження, яке підлягає доведенню У формальних доказах, а також у деяких науках, які використовують дедуктивні методи, твердження, що підлягає доведенню, називають теоремою. Такою тезою в економіці можуть бути шляхи зниження витрат виробництва, резерви підвищення продуктивності праці, зниження матеріаломісткості продукції та ін.

Аргумент -- це положення, яке використовується для доведення цієї тези. Оскільки аргументи є твердженнями, які визначають істинність тези, їх називають іноді основними доказами. У формальних доказах їх називають посиланнями (норми витрат ресурсів, звітні Дан про фактичні витрати ресурсів та ін.).

Форма доказу (демонстрація) -- це спосіб зв'язку аргументів між собою, а також з тезою. Вона показує логічну послідовність переходу від основного аргументу до тези.

Практичне заняття третє

Тема 4. Наукове дослідження і методика його виконання в управлінні

В дослідній стадії наукового дослідження слід використовувати емпіричні й теоретичні методи дослідження.

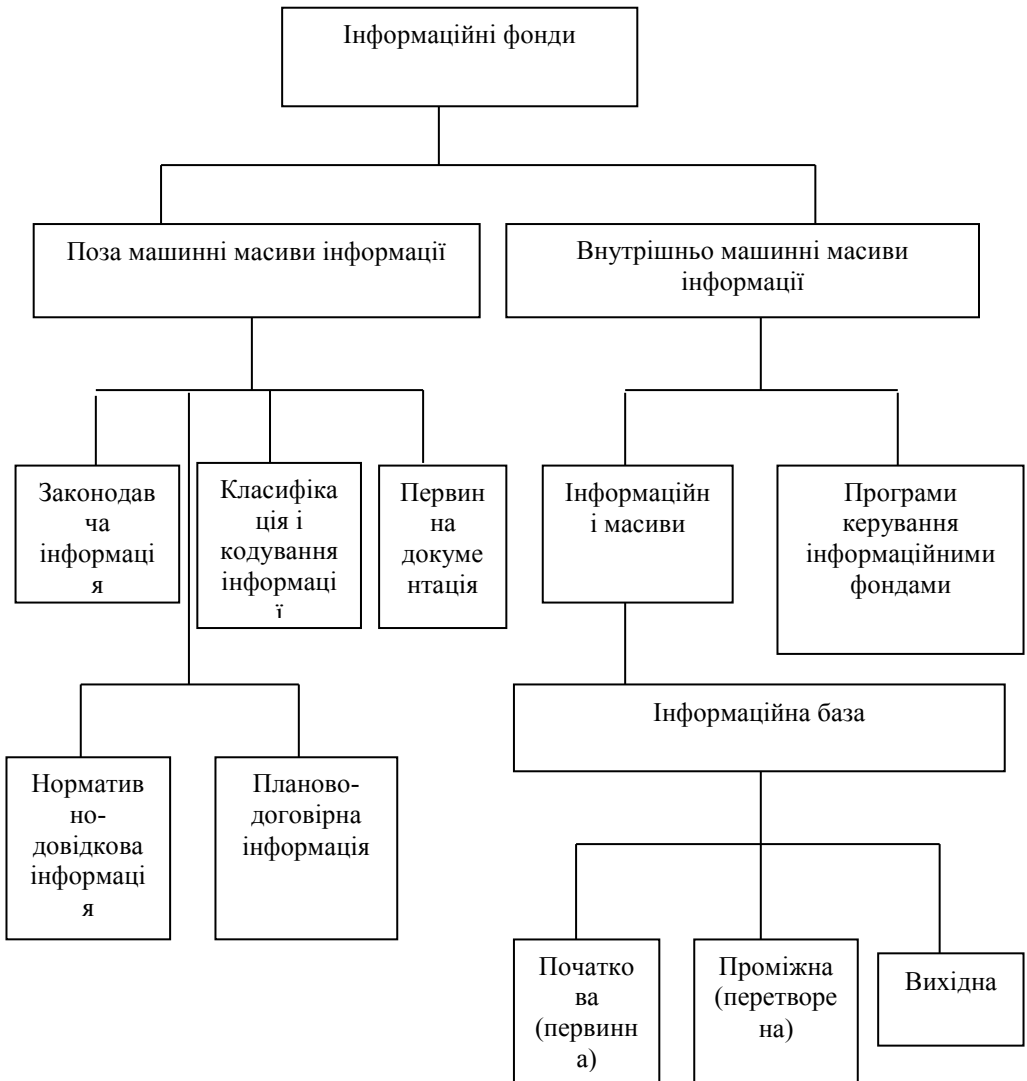
Емпіричний етап складається з 2-х ступенів роботи: - перша стадія — це процес добування, отримання фактів, бо очевидно, що для осмислювання, аналізу фактів їх потрібно передусім мати; - друга стадія емпіричного дослідження включає в себе первинну обробку і оцінку фактів у їх взаємозв'язку, тобто: - осмислення і суворий опис здобутих фактів в термінах наукової мови; - класифікацію фактів за різними підставами та виявлення основних залежностей між ними. В ході цього етапу дослідник здійснює: а) критичну оцінку і перевірку кожного факту, очищаючи його від випадкових і несуттєвих домішок; б) опис кожного факту в певних термінах тієї науки, в рамках якої ведеться дослідження; в) відбір з усіх фактів типових, найбільш повторюваних і, які виражають основні тенденції розвитку; г) класифікацію фактів за видами досліджуваних явищ, по їх істотності, приводить їх в систему; д) розкриває найбільш очевидні зв'язки між відібраними фактами, тобто на емпіричному рівні

Практичне заняття п'яте

Тема 9. Бібліотечно-бібліографічні джерела інформації у наукових дослідженнях.

З точки зору організації наукових досліджень та їх проведення без печерну роль відіграє бібліотека як „інтелектуальний центр наукових досліджень” - *перше питання*.

Зверніть увагу, що сама Бібліографія (грец. biblion -- книжка, grapho -- пишу) -- це галузь знання про методи і способи складання покажчиків, списків, оглядів друкованих творів. Завдання бібліографії полягає у реєстрації друкованих творів з певної галузі знань, окремої проблеми, теми.

Структура інформаційного забезпечення АСОІ

Документи із створення АСОІ, призначення і використання їх у науково-дослідному процесі

Найменування документа	Призначення	Використання у науково-дослідному процесі
<i>Технічне завдання на проектування АСОІ</i>	Визначення параметрів проектування АСОІ, черговості виконання робіт, вартість і строки їх	Вивчення стану планування, обліку, контролю й аудиту господарської діяльності підприємства, де створюється АСОІ. Ознайомлення з проектними рішеннями, розробка раціонального документообороту, оптимізації інформаційних зв'язків, інформаційного забезпечення управління після впровадження АСОІ
<i>Технічний проект</i> Організаційна структура управління	Відображення контуру управління і пропозиції щодо його удосконалення в АСОІ	Вивчення оптимальності управління підприємством, яке досліджується
Описання постановки і розв'язання задач	Характеристика економічних задач, алгоритми розв'язання їх і розробка вихідних машинограм	Встановлення взаємозв'язків показників фінансово-господарської діяльності, відображених у вихідній і вихідній інформації
Інформаційна база	Описання інформації, яка зберігається на машинних носіях	Одержання в запитному режимі даних, необхідних для дослідження діяльності підприємства

Система класифікації і кодування	Описання класифікаторів інформації АСОІ	Групування об'єктів дослідження за кодовим позначенням з використанням інструкції про порядок внесення змін і доповнень у класифікатор конкретного документа
Альбом первинної документації і вихідних машинограм	Уніфікація і стандартизація первинної документації, пристосованої до машинної обробки. Стандартизація вихідних машинограм для управління підприємством	Перевірка за формою і змістом документації, яка вводиться в систему машинної обробки і видається користувачам після обробки, за змістом
<i>Робочий проект</i> Інструкція щодо збирання, реєстрації, попередньої обробки, контролю і видання інформації	Встановлення єдиної технології підготовки даних і введення їх в обчислювальну систему	Визначення достовірності первинної інформації для машинного перетворення відповідно до вимог управління підприємством
Інструкція до ведення первинної документації Інструкція до приймання інформації на обчислювальному центрі (установці)	Визначення єдиної методики оформлення первинними документами господарських операцій відповідно до вимог АСОІ Правила комплектування документації і передавання її для машинної обробки	Встановлення достовірності відображення господарських операцій у первинних документах Збереження і достовірність документації, яку передають на обчислювальну установку для перетворення в АСОІ

Інструкція про порядок ведення архіву документів на обчислювальному центрі (установці)	Правила приймання документів поточного зберігання в АСОІ	Забезпечення даних від несанкціонованого доступу з метою викривлення їх або викрадення документів
Інструкція щодо використання вихідних машинограм	Пояснення користувачу про призначення машинограм і застосування їх у плануванні, обліку, контролі і аудиті господарської діяльності	Повнота і правдивість відображення господарських операцій в облікових регістрах, які складають машинним способом
Інструкція щодо використання вихідних машинограм	Пояснення користувачу про призначення машинограм і застосування їх у плануванні, обліку, контролі і аудиті господарської діяльності	Повнота і правдивість відображення господарських операцій в облікових регістрах, які складають машинним способом
Класифікатор інформації	Правила класифікації і кодування інформації, розподілу чисельності об'єктів на групи, правила кодування об'єктів, методик сполучення локальних, галузевих і загальнодержавних класифікаторів. Описання структури і довжини кодових позначень об'єктів, порядку розташування знаків і правил утворення кодового відображення	Декодування об'єктів дослідження, взаємна погодженість і достовірність відображення їхнього обліку, звітності і оцінки господарських операцій та діяльності в цілому

Подається вона у наукових дослідженнях у вигляді переліку книг, журналів і статей із посиланням на місце і рік опублікування, видавництво та ін.

Бібліографічні джерела економічної інформації поділяють на такі види:

- праці відомих представників економічної думки;
- статистичні матеріали;
- науково-дослідна література;
- навчальна література;
- науково-популярна література;
- практичні посібники;
- довідкова література.

Друге питання – “Структура й організація економічної бібліографії” – присвячена вивченню класифікації економічної бібліографії залежно від функцій та цільового призначення економічна бібліографія поділяється на науково-допоміжну і рекомендаційну.

Науково-допоміжна бібліографія найбільш повно і всебічно інформує наукових працівників і спеціалістів галузей національної економіки про економічну літературу, яка сприяє розвитку науки і виробництва. У зв'язку з тим, що останніми роками дедалі більше диференціюється на цільове призначення та ускладнюються є функції. Тепер вони полягають в обслуговуванні не тільки науки і виробництва, а й управління національною економікою в цілому.

Основними видами характеристики друкованих творів є бібліографічний запис і реферат.

Бібліографічний запис -- це опис друкованого твору, що включає відомості про його автора, назву роботи, місце видання, видавництво, рік видання, кількість сторінок, а для журнальних статей -- назву журналу, рік видання, номер сторінки.

Реферат -- коротке викладення змісту наукової праці, як опублікованої, так і депонованої.

Наступне питання “Інформаційно-пошукові мови бібліографічних фондів” вирізняється своєю системністю та

практичністю. Запам'ятайте, що закладами науково-технічної інформації, науковими і масовими бібліотеками застосовуються ППМ бібліотечно-бібліографічного типу: універсальна десяткова класифікація (УДК) і бібліотечно-бібліографічна класифікація (ББК).

УДК систематизує всі людські знання у 10 розділах, кожний розділ складається із десяти підрозділів.

Кодове позначення індексу знань	Найменування індексу знань
0	Загальний. Бібліографія. Бібліотечна справа.
1	Філософія. Психологія.
2	Релігія.
3	Суспільні науки. Економіка. Право.
4	Філологія. Мовознавство.
5	Математика. Природничі науки.
6	Прикладні знання.
7	Мистецтво. Прикладне мистецтво (декоративно-прикладне)
8	Художня література. Літературознавство.
9	Географія. Історія.

Основні поділи ББК розподілені у 21 відділі, кожний із яких має свій індекс із великих букв українського алфавіту.

Індекси знань	Найменування індексів знань
А	Загальний
Б	Природничі науки в цілому
В	Фізико-математичні науки
Г	Хімічні науки
Д	Науки про землю (геодезичні, геофізичні, геологічні,

	географічні)
Е	Біологічні науки
Ж/О	Техніка. Технічні науки
П	Сільськогосподарські і лісгосподарські науки
Р	Методичні науки. Охорона здоров'я
С	Суспільні науки в цілому
Т	Історичні науки
У	Економічні науки
Ф	Політичні науки. Громадсько-політичні організації
Х	Держава і права. Юридичні науки
Ц	Військова наука. Військова справа
Ч	Культура. Наука. Освіта
Ш	Філологічні науки. Художня література
Щ	Мистецтво. Мистецтвознавство
Ю	Філософські науки. Психологія
Я	Література універсального змісту

Основою інформаційно-пошукового апарату бібліотек є упорядковані сукупності карток, що включають в себе бібліографічний опис літературних джерел. Основними каталогами є систематичний і алфавітний.

Каталоги дозволяють віднайти місце пошуку бібліотечно-бібліографічного опису публікації та її ідентифікатор.

Вихідні дані бібліотечного пошуку літературних джерел

Вихідні дані пошуку	Місце пошуку бібліотечно-бібліографічного опису публікації та її ідентифікатор	Примітка
1. Публікація одного-	Алфавітний каталог,	Якщо прізвище

трьох авторів 1.1. Прізвище автора, вказаного у публікації першим 1.2. Назва публікації	прізвище автора Систематичний каталог, назва публікації	автора поширене, то у пошуку зазначають його ініціали
2. Публікації більше трьох авторів 2.1. Назва публікації 2.2. Прізвище редактора (відповідального, спеціального, титульного) 2.3. Прізвище автора, вказаного в публікації першим	Алфавітний каталог, назва публікації Алфавітний каталог, прізвище редактора Алфавітний каталог, прізвище автора, вказаного в публікації першим	
3. Тематичний збірник статей або матеріалів 3.1. Назва збірника 3.2. Прізвище редактора (відповідального, спеціального, титульного) 3.3. Автор статті, розміщеної у збірнику	Алфавітний каталог, назва збірника Алфавітний каталог, прізвище редактора Систематичний каталог	
4. “Наукові записки”, “Праці”, “Вісники” та інші періодичні видання вузів і НДІ 4.1. Назва і номер випуску	Алфавітний каталог, колективний автор, назва і номер випуску	При регулярній періодичності видань їх пошук здійснюється за каталогом періодики

4.2. Назва статті	Систематична картотека статей	Тільки журнальні статті
4.3. Автор статті	Те саме	
5. Стаття у періодичному виданні	Каталог періодики, назва, рік, номер журналу і газети	
5.1. Назва, рік, номер журналу або газети	Систематична картотека статей	
5.2. Прізвище автора статті	Те саме	
5.3. Назва статті		
6. Книги про державного діяча, вченого, діяча культури та ін.	Алфавітний каталог Персоналія під прізвищем діяча	
6.1. Прізвище автора публікації	Картотека рецензій, аналогічно порядку 1.1., 1.2, 1.3.	
6.2. Прізвище державного діяча, вченого, діяча культури та ін.		
7. Рецензії на публікацію		

Практичне заняття шосте-сьоме

Тема 10. Систематизація результатів економічного дослідження. Впровадження результатів дослідження та визначення їх ефективності.

Ознайомтеся з “Видами систематизації результатів дослідження та їх змістом”, що відповідає *першому питанню* теми: докази гіпотези,

висновки та рекомендації, науковий експеримент, коригування попередніх пропозицій, літературне викладання дослідження.

Реферати бувають двох видів: наукові та інформативні. Науковий реферат (від лат. *refere* -- докладати, сповіщати) -- це коротке усне або письмове викладення наукової теми (питання), складене на підставі проведеного дослідження, огляду одного або кількох літературних та інших джерел. У ньому, як правило, знаходять висвітлення наукові дослідження, проведені автором реферату, з викладенням поставленої гіпотези, системи доказів, експерименту та добутих результатів, вказана наукова новизна та практичне значення цих результатів. Завершується реферат резюме -- коротеньким висновком з основних положень наукової теми (питання).

Інформативний реферат -- це коротке письмове викладення однієї наукової праці, як опублікованої, так і у вигляді рукопису, що висвітлює стисло її зміст. Призначення інформативного реферату полягає в оперативному повідомленні наукових працівників та фахівців галузей господарства про досягнення науки та технічного прогресу з метою поглибленого його вивчення за першоджерелами у подальшому дослідженні та втілення його у фактичну діяльність. Ці реферати публікуються в реферативних журналах, збірниках, інформативних картах, що видаються як державними, так і відомчими органами інформації.

Порядок складання інформативного реферату встановлений спеціальним стандартом. Інформативний реферат акцентує увагу на нових повідомленнях та визначає доцільність звертання до першоджерел.

Друге питання “Наукова стаття та її архітектоніка” має налаштовувати магістра на правильність підготовки та написання наукової статті, яка виступає необхідною умовою заліку.

Наукова стаття -- це самостійна праця, що містить у собі певну кількість наукової інформації, добутої в результаті проведених досліджень. Пишуть її згідно з планом, розробленим автором, виходячи із результатів проведеного дослідження (Див. п.7). Архітектоніка -- це структура праці, тобто склад її основних компонентів. Серед основних компонентів наукової праці розрізняють: назву, вступ, розділи, висновки.

Нижче подано структуру плану-проспекту статті для ілюстративних цілей.

План-проспект наукової статті

Заголовок Удосконалення обліку та контролю використання робочого часу працівників на виробничому підприємстві

Вступ Удосконалення організації виробництва та завдання обліку і контролю використання робочого часу працівників як необхідна умова зростання обсягу виробництва продукції і оплати праці робітників

Основна частина. Табелі обліку використання робочого часу та його ведення обліковцем табельником способом запису "семірок". Громіздкість обліку та недостовірний контроль за станом трудової дисципліни. Рекомендується контроль використання робочого часу методом виявлення відхилень від нормальних умов праці безпосередньо на робочих місцях керівниками підрозділів, а обробку даних табельного обліку вести на ЕОМ, використовувати як носії інформації особисті картки. Експериментальна перевірка нової методики обліку і контролю використання робочого часу на підприємствах. Вплив якості обліку на результати праці та її оплати.

Висновок Висновки про наукову і практичну цінність виконаного дослідження. Розрахункова економічна ефективність застосування нової методики обліку і контролю використання робочого часу на підприємстві. Достовірність наукових висновків та практична цінність добутих результатів. Резюме про можливість поширення нової методики обліку і контролю на інші підприємства.

Композиція (лат. *kompositio* -- складання, підпорядкування) наукової статті ґрунтується на логічному розкритті наукової думки, мотивованому та дозованому розкритті фактів, поєднанні їх у певну систему. Для того щоб композиція наукової статті була дійсним-засобом реалізації творчого наукового результату, студент повинен продумати її план у такій послідовності: заголовок, вступ, основна частина, висновок.

Монографія (грец. *топо* -- один, *графо* -- пишу) -- спеціальне наукове дослідження, присвячене літературному викладенню однієї проблеми. Монографія відрізняється від статті більш широкою

постановкою проблеми, аргументованістю роздумів, їх доказовістю, посиланням на докази (літературні джерела, показники роботи підприємств та ін.).

Монографія, як правило, має довідковий апарат: список використаних джерел, хронологічний довідник, тематичний або іменний показчик.

Дисертація -- кваліфікаційна наукова робота у певній галузі знань, яка містить сукупність наукових результатів і положень, висунутих автором для публічного захисту, і засвідчує особистий внесок автора у науку та про його здобутки як науковця. Основою дисертації є виконані і опубліковані наукові праці, відкриття або великі винаходи, впроваджені у виробництво машини або технологічні процеси. Для оперативного ознайомлення з основним змістом, результатами, висновками і рекомендаціями автора дисертації складається автореферат, де висвітлюються його внесок у розробку обраної проблеми, ступінь новизни і практична значущість результатів дослідження.

Магістр повинен також володіти навичками складання орієнтовного плану рецензії наукової праці з економічного дослідження:

Заголовок Рецензії на (назва твору та прізвище автора)

Вступ

Розглядається актуальність теми дослідження, виходячи із напрямів соціального і економічного розвитку підприємств в умовах ринкових відносин. Вказуються, які питання висунуті на дослідження, об'єкти, методика дослідження. Наводиться критична оцінка змісту цих питань.

Основна частина

Вказується гіпотеза дослідження, аналізується система її доказів, апробація та експериментальна перевірка добутих результатів, можливість впровадження їх у практику, перевіряється обґрунтованість пропозицій та висновків, що містяться у науковій праці. Обов'язково зазначають достовірність результатів дослідження, їх наукову новизну та практичну цінність, економічну ефективність впровадження в практику наукових рекомендацій автора. У рецензії зазначають також, наскільки автор володіє стилем викладення

наукової праці, додержання єдності змісту і форми праці. Особливу увагу звертають на правильність застосування стандарту щодо оформлення наукової праці (нумерація розділів, підрозділів, пунктів, таблиць, схем, графіків, додатків).

Висновок

Формулюють висновки рецензента, наскільки автором наукової праці досягнуто мету дослідження чи слід продовжувати в подальшому дослідження цієї проблеми в цілому чи її окремої частини, можливості широкого впровадження добутих результатів у галузях національної економіки.

Бібліографічний опис -- це сукупність відомостей про друковане видання або інший документ (звіт про науково-дослідну роботу, дисертацію, неопубліковані переклади науково-технічної літератури та ін.), що дають можливість ідентифікувати документ, а також дістати уявлення про його зміст, призначення, обсяг, довідковий апарат тощо. Бібліографічний опис джерел, використаних у науковому дослідженні, детально представлено у п.7 посібника.

Обов'язкові елементи бібліографічного опису книг містять: основний заголовок, відомості про авторів (індивідуальних або колективних) повторне видання та його характеристику, місце видання, видавництво, рік видання, кількість сторінок, міжнародний стандартний номер книги (ISBN).

Факультативні елементи такі: найменування монографії, відомості про ілюстрації, міжнародний стандартний номер серіальних видань (ISSN), палітурка, ціна, тираж та ін.

Останнє *питання* теми “Ефективність результатів наукових досліджень та їх оцінка” вимагає зупинитися над тим, що наукові дослідження з конкретної економіки завершаються створенням наукової продукції, яка незалежно від виду досліджень повинна мати прикладний характер для розвитку національної економіки. Такою продукцією є теоретичні і науково-методологічні положення, методики, рекомендації, створені в результаті виконання НДР.

Окремим видом продукції є техніко-економічні розробки, які виконуються за планами науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт (НДКР) для проектних, дослідно-конструкторських і технологічних організацій. Впроваджуються вони

у техніко-економічному обґрунтуванні (ТЕО) проектів різних рангів (регіональних, загальнодержавних), при розробці конструкторських, будівельних і технологічних рішень, плануванні великих широкомасштабних економічних і соціальних програм та ін.

Впровадження завершених досліджень включає дослідне випробування розроблених методик, рекомендацій, інструкцій, ТЕО, які мають прикладний характер. Дослідне випробування проводить комісія, утворена наказом замовника і погоджена з виконавцем. До наказу додається погоджена з виконавцем програма дослідних випробувань, якою визначаються строки проведення, умови перевірки, порядок виправлення недоліків.

Критерієм ефективності наукового дослідження у кінцевому підсумку виступає підвищення продуктивності й економії всієї суспільної праці і ресурсів завдяки впровадженню досягнень науки у галузях господарства. Витрати на науку, так само, як і інвестиції, являють собою вилучення коштів з поточного споживання для забезпечення більш високого рівня споживання у майбутньому.

Ефект досліджень -- сукупність добутих наукових, економічних і соціальних результатів. Результат зіставлення із витратами на його досягнення характеризує ефективність досліджень.

Ефективність наукових досліджень економічного характеру виявляється тільки внаслідок взаємодії з іншими факторами економічного зростання: інвестиціями, робочою силою, освітою, організацією інформаційних комунікацій тощо.

Критеріями ефективності наукових досліджень є також наукова значущість виконаної роботи. Оскільки результати фундаментальних (теоретичних) досліджень дають знання, які можна використати пізніше, завдяки новим дослідженням прикладного характеру, то майже всі критерії і методи, які використовуються для оцінки прикладних і фундаментальних досліджень, не мають конкретного виміру.

Здебільшого при цьому беруть до уваги кількість нових наукових засобів і запропонованих методів; кількість принципів, які використовуються, законів, гіпотез, ідей, концепцій, теорій, наявність експериментального підтвердження наукового результату, цитування цієї роботи, науковий напрям, до якого належить робота. Вивчаючи цитування роботи, з'ясовують галузь застосування результату

теоретичного дослідження, ступінь впливу добутого результату досліджень на суміжні економічні науки.

Критеріями ефективності науково-дослідних робіт є і обсяг наукової продукції, який вимірюється загальною кількістю або середнім числом публікацій, що припадають на одного наукового співробітника за досліджуваний відрізок часу, виконаних і захищених дисертаційних робіт, завершених тем або зданих звітів тощо.

Зміст загальнодержавного ефекту економічної науки

Виявлення ефективності	Вид ефекту	Зміст ефекту
Безпосереднє	Теоретичний	Закони Теорія Закономірності Поняття і категорії Гіпотези Нові ідеї у науці
	Прикладний	Методики і рекомендації щодо удосконалення господарювання Загальнодержавні програми Удосконалення методів і форм управління Збільшення обсягу випуску продукції і підвищення її якості, конкурентоспроможність Зростання продуктивності праці Зниження матеріалоємності продукції Зростання прибутку Економія інвестицій, капітальних вкладень
Опосередковане	Соціальний	Зростання добробуту населення Поліпшення умов праці і побуту Збільшення тривалості життя

		Зростання вільного часу населення Підвищення рівня освіти і культури
--	--	---

Оцінка економічної ефективності результатів НДКР здійснюється способом порівняння: ефекту з вищим досягнутим, добутиим внаслідок впровадження порівняно з плановим (нормативним); техніко-економічними показниками, які можуть бути досягнуті при впровадженні результатів досліджень.

Якщо наукове дослідження пов'язано з ризиком отримання негативного результату, то економічний потенціал визначається як математичне очікування за формулою

$$E = E_p - B_q \text{ (при } p = 1),$$

де E_t -- розрахунковий економічний потенціал за t років;

p -- вірогідність позитивного результату дослідження;

B -- підвищені витрати у випадку негативного результату;

q -- вірогідність негативного результату наукового дослідження.

Основні одиниці виміру видавничої продукції

Авторський аркуш – 40000 знаків включаючи пробіли, або 700 рядків віршів, або 3000 см² графічного матеріалу.

Обліково-видавничий лист – дорівнює автор. а., але при підрахунку в обсяг видання включається додатковий, не авторський матеріал - зміст, редакційна передмова, колонтитули й т.п.

Умовний друкований аркуш – відношення площі друкованого аркуша видання до площі друкованого аркуша формату 60×90:

Формат

Коеф-т

друкованого
формату

аркуша

60×84.....	0,93
70×90.....	1,17
75×90.....	1,25
70×100.....	1,29
70×108.....	1,40
84×108.....	1,68

Формула для визначення кіл-ті умов. друк. аркушів:

$$N_{\text{умов.д.л.}} = \frac{K_{\text{формату}} \times N_{\text{сторінок}}}{K_{\text{частки листа}}} ;$$

де $N_{\text{умов.д.л.}}$ – кількість умов. друк. аркушів; $K_{\text{формату}}$ - коеф-т формату (див. таблицю вище); $N_{\text{сторінок}}$ – кількість стор. у виданні; $K_{\text{частки листа}}$ – кількість сторінок на друкованому аркуші.

Наприклад, формат видання 84×108/32, кількість сторінок – 448:

$$N_{\text{умов.д.л.}} = 1,68 \times 448 / 32 = 23,52$$

4. НАПИСАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО РЕФЕРАТУ (ЕССЕ) _ ПОШУК І СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ПЕРШОДЖЕРЕЛ

Роботу оптимально розбити на кілька етапів: а) попередній вибір першоджерел по каталогах, реферативних оглядах, списками літератури; б) пошук самих джерел в відповідності зі сформованим списком; в) аналіз першоджерел, їх відбір, ксерокопіювання, конспектування.

Крім монографій, публікацій, статей слід ознайомитися з авторефератами вже захищених дисертацій, а ще краще - з оригіналами цих дисертацій.

Для складання найбільш повного попереднього списку літератури необхідно переглянути каталоги, реферативні журнали, дисертації, збірники наукових праць, періодичні видання. Починати перегляд періодичних журналів найкраще з останнього номера за кожен календарний рік. Як правило, в останньому номері публікується зміст опублікованих статей за весь попередній рік.

Бібліографічні видання-показчики містять впорядковані бібліографічні записи; в них вказується, що видано з того чи іншого питання в тій чи іншій галузі знань. Бібліографічні показчики складаються з переліку бібліографічних записів, часто без анотацій і рефератів. Реферативні видання містять також реферати, де в стислому вигляді відображені основні моменти оригіналу публікації. Їх недолік - поява інформації з деяким запізненням; крім того, не виключені певні прогалини в переліку публікацій.

Крім перерахованого, інформація про літературу може бути знайдена у внутрикнижковому і пристатейному списках літератури. Маючи на руках сформований список літератури, можна починати відвідувати не тільки Інтернет, а й бібліотеках і збирати інформацію: дивитися, вибирати необхідну, робити анотації, замітки, виписки, ксерокопії. Не забувайте при цьому підписувати ксерокопії, інакше згодом буде невідомо, кому належить авторство відзнятого тексту.

У процесі відбору літератури слід дотримуватися тематики дослідження. Часто обсяг літератури по темі може бути такою, що для його повного прочитання необхідні роки, після закінчення яких з'ясується, що за цей час вийшли нові праці і т. Д. Тому слід зосередитися на головному. І хоча в більшості методичних вказівок

подано рекомендації починати з загальних робіт, поступово просуваючись до матеріалів, які безпосередньо стосуються тематики реферату, такий спосіб не можна визнати оптимальним. Надмірне захоплення читанням першоджерел призводить до збору зайвої інформації, сприяє засміченню розуму другорядними проблемами, гальмує процес роботи над рефератом. Для економії часу аналіз доцільно починати з самих "перспективних" (нехай і на перший погляд) джерел, знайомство з якими в найбільшій мірі може стати в нагоді в роботі.

Навряд чи оптимально конспектувати (як це робилося раніше) кожна праця. До того ж при такому подвійному редагуванні (коли спочатку пишеться короткий конспект, а потім при використанні матеріалу на підставі цієї вже неповноцінної редакції робиться нова редакція) неминуче спотворюється первісний зміст. Подібні способи поступово відходять у минуле.

Працюючи над чужими текстами слід не просто запозичувати чужий матеріал, але обмірковувати вже наявну наукову інформацію, виробляти власні ідеї, підходи і концепції, фіксувати власні думки. Переписування чужого тексту масивами або без посилань на першоджерело перетворює роботу в плагіат.

5. ПОРЯДОК ПОТОЧНОГО КОНТРОЛЮ І АДСУМКОВОГО ОЦІНЮВАННЯ ЗНАЬ ЗГІДНО КАРТИ РОБОТИ МАГІСТРАНТА НА СЕМІНАР

КАРТА РОБОТИ МАГІСТРАНТА НА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТТЯХ *

Форми та види СРС	Планові терміни виконання	Форми звітності та контролю	Максимальна кількість балів
<i>I. Обов'язкові</i>			
1.1. Присутність \ відсутність на семінарі	За розкладом	+5\ -5	20 за 4 зан.
Участь у підготовці та роботі семінарського заняття: вивчення обов'язкової та додаткової літератури, текстів лекцій тощо.	За розкладом	Усне опитування	10 балів
1.2. Підготовка до модульного контролю.	9-й тиждень семестру	Письмова контрольна робота	10 балів
1.3. Виконання НДР та написання наукової статті до збірки наукових праць магістрантів	Протягом семестру	Письмово, електронно, науковий керівник	40 балів
1.4. Презентація (доповідь) за науковою статтею	квітень	Семінар, наукова конференція	10 балів
1.4. Підготовка виступу з тезами доповіді на „Тижні науки-2009	Відповідно до регламенту проведення „Тижня науки”, квітень	Доповідь на науковому засіданні, презентація	20 балів

Разом балів за обов'язкові види СРС		80 балів	
II. Вибіркові			
2.1. Написання реферату, есе	Протягом семестру -//-	Обговорення (захист) під час ІКР	5 балів
2.2. Підготовка роботи на конкурс, доповіді на конференцію, наукової статті тощо		Доповідь, робота на конкурс, подача в друк публікації	15 балів
Разом балів за вибіркові види СРС		не лімітується	
Разом балів за СРС у семестрі (максимальна кількість балів, яка може бути внесена до екзаменаційної відомості)		100 балів	

* Сума балів кожного заняття підсумовується

6. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ

1. Баскаков А. Я. Методология научного исследования : учеб. пособие / А.Я. Баскаков, Н. В. Туленков. – К. : МАУП, 2004. – 216 с.
2. Бхаттачарджи А., Ситник Н.І. Методологія і організація наукових досліджень: дослідження в соціально-економічних науках. – Навчальний посібник. – 2016.
3. Гранатуров В. Проблеми побудови визначень та класифікації об'єктів у дисертаційних дослідженнях / В.Гранатуров // Бюлетень Вищої атестаційної комісії України.- 2011.- № 7.- С. 31-33.
4. Дейк Т. А. ван. Язык. Познание. Коммуникация / Т. А. ван Дейк. – М. : БГК, 2000. – 380 с.
5. Декарт Р. Рассуждение о методе, чтобы верно направлять свой разум и отыскивать истину в науках // Декарт Р. Сочинения : в 2 т. Т. 1 : пер с лат. и франц. / сост., ред., вступ. ст. В. В. В. Соколова / Рене Декарт. – М. : Мысль, 1989. – С. 250–296.
6. Квіт С. М. Герменевтика: [навч. посібник] / С.М. Квіт. – К. : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2005. – 42 с.
7. Краус Н.М. Методологія та організація наукових досліджень: навчальнометодичний посібник / Н.М. Краус. – Полтава: Оріяна, 2012. – 183 с.
8. Крушельницка О.В. Методологія та організація наукових досліджень: Навчальний посібник / О.В. Крушельницка . – К.: Кондор, 2003. – 192 с. 1
9. Кустовська О.В. Методологія системного підходу та наукових досліджень: Курс лекцій / О.В.Кустовська. – Тернопіль: Економічна думка, 2005. – 124 с.
10. Литвинова Л. Дисертація як інформаційне, наукознавче та документознавче джерело/ Л.Литвинова // Бібліотечний вісник.- 2010.- № 4.- С. 59-62.
11. Методы исследований и организация экспериментов / Под ред. проф. К.П. Власова. - Х.: Издательство "Гуманитарный центр", 2002. - 256 с.
12. Макаров М. Л. Основы теории дискурса / Макаров М. Л. – М. : ИТДКГ «Гнозис», 2003. – 312 с. Микешина Л.А. Философия

науки. Учебное пособие / Л.А.Микешина. – М.: Прогресс-Традиция, 2005. – 464 с.

13. Основи методології та організації наукових досліджень: навчальний посібник для студентів, курсантів, аспірантів, ад'юнктів: рек. МОНУ/ А.Є. Конверський, В.І.Лубський, Т.Г.Горбаченко, В.А.Бугров; за ред. А. Є. Конверського. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 352 с.

14. Пілюшенко В.Л., Шкрабак І.В., Славенко Е. І. Наукове дослідження: організація, методологія, інформаційне забезпечення: Навчальний посібник. — К.: Лібра, 2004. — 344 с.

15. Системний підхід і моделювання в наукових дослідженнях: підручник, За ред. Бутка М.П. – К.: "Центр учбової літератури", 2014. – 360 с.

16. Стеченко Д.М. Методологія наукових досліджень: Підручник / Д.М. Стеченко, О.С. Чмир. – К.: Знання, 2007. – 317 с.

17. Філософія науки. Хрестоматія / Отв. ред. Л.А. Микешина. – М.: Прогресс-Традиция, 2005. – 992 с.

18. Цехмістрова Г.С. Методологія наукових досліджень. Навчальний посібник. — К.: Видав. дім «Слово», 2008. — 280 с. — С.101-135.

Інформаційні ресурси

1.Ресурси для навчання: <http://edu.km.ru/> <http://vschool.km.ru/> <http://vkids.km.ru/>

Prometheus

Український сервіс Prometheus позиціонує себе як громадський проект масових відкритих онлайн-курсів. Незважаючи на те, що з'явився він відносно недавно (в 2014 році), одразу зумів стати популярним серед людей, які прагнуть нових знань. Завдяки цій платформі кожен в Україні, незалежно від віку, соціального стану та місця проживання, може стати студентом. Тут ви знайдете безкоштовні навчальні курси університетського рівня від викладачів КНУ, КПІ та Києво-Могилянської академії.

Обравши тематику, з'являється можливість переглядати відеолекції, виконувати інтерактивні завдання, щоб перевірити набуті знання, та спілкуватись на форумі з іншими студентами та

викладачами. За умови успішного виконання усіх завдань, студент отримає сертифікат про завершення курсу.

Навчатись можна в будь-який час, адже відеолекції, тести і форум доступні цілодобово. Все, що потрібно, це — інтернет на телефоні, комп'ютері чи планшетах.

Coursera

Coursera — освітній проект, який пропонує своїм слухачам сотні безкоштовних онлайн-курсів з різних предметів від провідних американських університетів. У разі успішного закінчення, студент отримує сертифікат про проходження курсу.

Студенти самі обирають час для навчання, переглядають відеолекції, виконують домашні завдання та перевіряють виконані роботи інших студентів. Викладачі встановлюють мінімальну кількість балів, які має набрати студент, тому багато слухачів “відсіюються” під час навчання. Найкоротші курси тривають 3 тижні, найпоширеніші — 6-тижневі, однак є й такі, які тривають 10 та більше тижнів.

Зважаючи на те, що відеолекції читають англійською мовою, найпопулярніші з них субтитровані українською мовою.

EdEra

EdEra (Education Era) — освітній проект, завдання якого — зробити навчання в Україні якісним та доступним. Усі курси тут безкоштовні, але після закінчення кожен охочий може віддячити проекту.

До кожної лекції (коротких відео, запитань і завдань для кращого засвоєння матеріалу) додається супроводжуючий матеріал — конспект з ілюстраціями та поясненнями. Кожного тижня студенти здають домашнє завдання, а в кінці курсу — екзамен. Навчатись можна в будь-який зручний час, а успішність підтверджується сертифікатом.

ВУМ

ВУМ (Відкритий Університет Майдану) — дистанційна платформа громадянської освіти. Онлайн-проект пропонує більше ніж 30 тем для безкоштовного навчання. Курси сформовані з відео-лекцій, практичних завдань та контрольних запитань. Наявність форуму надає можливість спілкуватись з іншими студентами та викладачами.

Лекції читають провідні викладачі бізнес-шкіл, громадянського сектору, практики з бізнесу та соціальної сфери, а тому онлайн-курси пов'язані з такими напрямками як персональний розвиток, реалізація потенціалу, підприємництво, формування відкритого суспільства в Україні.

За умови успішного проходження обраного курсу, ви можете завантажити сертифікат.

Duolingo

Якщо ви поставили перед собою мету — вивчити іноземну мову, тоді вам в нагоді стане безкоштовна платформа Duolingo, у якої, до речі, є український інтерфейс.

Навчання проходить в ігровій формі, з кожним рівнем завдання стають складнішими, а за їх виконання ви отримуєте “гроші” — лінготи. За них можна купити перехід на вищий рівень або додатковий закритий. Більше уваги приділяється письмовим урокам та диктантам, розмовній мові — менше.

Користувачі цієї онлайн-платформи можуть додавати друзів, щоб з ними змагатись у вивченні мови.

TED

TED (Technology, Entertainment, Design) — некомерційний проект, який кожного року в Единбурзі та Лонг-Біч збирає зі всього світу науковців, бізнесменів, політиків, активістів. Мета конференції — поширити серед суспільства унікальні та цікаві ідеї. Після конференції їхні промови з'являються на сайті TED, переглядати які може кожен охочий.

На сайті можна знайти більше 2 тисяч відео, до більшої частини з яких є субтитри українською мовою, а деякі — озвучені нею.

Неважливо, чим ви займаєтесь в житті, різноманітність тем на сайті вражає, а тому кожен зможе знайти цікаву для себе промову. Тут є відповідь на запитання як спілкуються бактерії, як подолати лінь, як отримати максимум від онлайн-освіти та багато іншого.

2. Бібліотеки: <http://www.lib.com.ua/>

3. Енциклопедії і довідники:

<http://mega.km.ru/>

<http://vesna.sammit.kiev.ua/>

<http://www.slovnyk.org/Ink/dic.html>